

455. godišnjica smrti Marina Držića (1508., Dubrovnik – 2. svibnja 1567., Venecija, Italija)

Marin Držić (Marino Darsa Raguseo) bio je hrvatski pjesnik, dramski pisac, autor političkih tekstova i glumac. U duhu obiteljske tradicije bio je određen za svećenika. Nadimak mu je bio Vidra. Vjeruje se da su ga tako prozvali zbog njegovih čestih boravaka u prirodnom krajoliku Rijeke dubrovačke, ali, nadimak Vidra označavao bi možda i lukavu zvijer koja sprema urotu protiv dubrovačke vlastele, pa bi to možda bio pseudonim koji je Držić mogao uzeti kao član kazališne družine. Kao klerik bio je upravitelj crkve Svih svetih, zvane Domino, u Dubrovniku i Sv. Petra na Koločepu. U mladosti se zanimao za glazbu, pa ga je 1538. Vijeće umoljenih Dubrovačke Republike izabralo za orguljaša stolne crkve sv. Marije. Iste mu je godine dodijelilo potporu od 30 dukata da, premda je već bio u zrelijoj dobi, ode na studij u Italiju. Sljedeće godine već je bio u Sieni, gdje je studirao na tamošnjem sveučilištu, pretpostavlja se pravo, književnost i filozofiju. Godine 1541. Senat toga toskanskoga grada odlučio je, a Opće vijeće potvrdilo, da se Držić izabere za vicerektora Sveučilišta. Stjecajem okolnosti za njegova mandata nije bilo rektora pa je obavljao i tu dužnost. Godine 1542. sienska policija vodila je istragu o jednoj kazališnoj predstavi u privatnoj kući plemićke obitelji Gazzai. Utvrđeno je da je u tom inače zabranjenom kazališnom događaju sudjelovao i rektor Držić, koji je glumio ljubavnika. Sudionici su bili oštro kažnjeni, ali su vlasti prema Držiću bile blage, najvjerojatnije zbog visoka društvenog položaja.

Uskoro se vratio u Dubrovnik, gdje je susreo austrijskoga grofa Christopha Rogendorfa, avanturista i tajnog agenta u službi španjolskog dvora. S grofom, tobožnjim hodočasnikom u Svetu zemlju, Držić je putovao 1545. u Beč, a onda u Carigrad, ali se zbog nekih političkih razmirica naglo vratio u Dubrovnik, gdje je policija istraživala njegovo prijateljevanje s austrijskim grofom.

Bio je najbolji komediograf u povijesti hrvatske književnosti i najveće ime hrvatske književnosti 16. stoljeća. Od 1548. do 1562. godine Držić boravi u Dubrovniku, i to je razdoblje njegova plodna književnog i kazališnog djelovanja, ali i razdoblje dugova, oskudice i mijenjanja slabo plaćenih poslova (bio je npr. pisar u gradskoj solani). Piše pastirske i pokladne igre, plautovske komedije i jednu tragediju. Njegova djela na sceni izvode dobrovoljne glumačke družine *Pomet družina*, *Gardzarija* i *Njarnjasi*.

Godine 1548. izvedena mu je komedija **Pomet**, kojoj je tekst danas izgubljen. U toj se komediji prvi put pojavio lik Dunda Maroja, a i drugih Dubrovčana koji su poslije postali središtem najslavnije Držićeve komedije **Dundo Maroje**. Za **Tirenu**, njegovo prvo djelo (tiskano 1551.), optužen je za plagiranje **Mavra Vetranovića**, no stari pjesnik osobno odbija autorstvo tog djela i piše poznatu **Pjesancu u pomoć Marinu Držiću**. Bio je to prvi poznat primjer hrvatskog književnika koji pomaže kolegi u nevolji. Osim mitoloških bića, vila, satira i drugih, pojavljuju se u njegovim pastirskim igrama i seljaci iz dubrovačke okolice, sve se događa između privida i zbilje, a završava sretno i bezazleno. No, ima tu i kritike, recimo lošeg odnosa gospodara prema svojim slugama.

Prava je pokladna igra, komedija u stihu **Novela od Stanca**, koja se smatra remek djelom u malome (izvedena prvi put 1550. godine).

Plautovske su komedije **Pomet** (izgubljena, s Dundom Marojem činila bi duologiju), **Dundo Maroje**, **Skup**, **Pjerin**, **Arkulin** i **Mande (Tripče od Utolče)**. Teme su im suvremene, a cilj nije samo nasmejati nego i ukazati na pokvarenost i korupciju. Držićeve su komedije oštre i peckave, upravo vrhunci cijele europske književnosti tog vremena. Posebno se to odnosi na Dunda Maroja.

Od komedije **Pjerin**, izvedene prvi put 1552. godine, sačuvani su samo nepovezani ispisi. U sljedeće dvije godine na sceni su prikazane komedija **Džuho Krpeta**, također djelomično sačuvana, te prozna komedija **Mande**. Nije poznato kada je izveden prozni **Arkulin**. Godine

1555. izvedena je prerađena komedija **Skup**. To je uz **Dunda Maroja** još jedna velika Držićeva komedija u kojoj se, kao i u prethodnim manjim komedijama dramatiziraju nevolje zlih i asocijalnih likova. Druga njegova velika pastoralna, **Grižula**, izvedena je 1556. godine. Vlasti su 1558., nakon urednog zahtjeva, zabranile izvođenje tragedije **Hekuba** s opaskom da bi njezina izvedba mogla uznemiriti pučanstvo. Djelo je prikazano godinu dana poslije. To je jedina Držićeva tragedija.

Godine 1562. Držić je napustio Dubrovnik i naselio se u Veneciji, gdje je dobio mjesto kapelana mletačkog biskupa. Nakon toga u Dubrovnik će tek rijetko svraćati. Godine 1563. primio je zvanje kapelana mletačke nadbiskupije i na toj će dužnosti ostati do smrti. Usred ljeta 1566. Držić u Firenci piše urotnička pisma vojvodi Cosimu Mediciju i njegovu sinu Francescu. Sačuvano je pet pisama, a postoje naznake da je Držić napisao još dva pisma. Četiri je pisma 1930. u firentinskome Nacionalnom arhivu pronašao francuski slavist J. Dayre, a 2007. Lovro Kunčević još jedno. U pismima Držić ponešto uzrujanim tonom objašnjava vojvodi uzroke uzurpacije dubrovačke oligarhije nudeći mu svoje usluge ako se odluči srušiti njihovu vlast. Za Držića njihova uzurpacija ima prije svega socijalne uzroke, ali mu je posebno odbojan njihov prijateljski odnos s Turcima. U pismima se Držić pokazuje kao prvi veliki kritičar političke stvarnosti svojega rodnoga grada. Godinu dana nakon pokušane urote Držić je umro. Pokopan je u zajedničkoj grobnici bazilike sv. Ivana i Pavla.

Pod krinkom prividno vedrih komedija Držić je zapravo autor vrlo nemirnih djela, najznačajniji je autor hrvatskoga manirizma. Toj književnoj epohi ne pripada samo njegova tragedija **Hekuba**, nego su nemirom, unutrašnjom uzbuđenošću i nezadovoljstvom obilježeni svi njegovi tekstovi, svejedno je li riječ o komedijama ili o pastirskim igrama. Pripadao je naraštaju pisaca koji nije poznavao optimizam prethodnika, naraštaju umornih ljudi koji su shvatili da se od proklamiranih ideala renesanse nije ostvario ni jedan. Ta emocija obilježava njegov opus i daje mu posebnu težinu. Vlastita sredina nije prepoznala njegov talenat, pa se u njoj nije ugodno osjećao. Bio je nekom vrstom izgnanika, čovjeka koji je htio inozemna iskustva presaditi u vlastitoj sredini. Njegova inovativnost ostala je za života neprepoznata, postupno su ga otkrivali budući naraštaji. Djela su mu bila u nekoliko navrata pretiskivana već u 17. stoljeću, ali prije druge polovice 19. stoljeća njegov opus nije bio poznat ni znanstvenicima.

Izvor:

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16386>

<https://nova-akropola.com/lijepe-umjetnosti/knjizevnost/marin-drzic/>

Na mrežnim stranicama Doma Marina Držića <https://muzej-marindrzic.eu/e-knjiznica/> mogu se besplatno preuzeti elektronička izdanja svih djela Marina Držića u različitim formatima (web, pdf i ePub).